

Tohtorikertomuksia – hauskaa oppihistoriaa

Aura Korppi-Tommola

Miten meistä tuli oikeustieteen tohtoreita. Toimittaneet Heikki Halila ja Pekka Timonen. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja C-sarja n:o 34. Jyväskylä 2003, 564 s.

Laajan *Suomen tieteen historia* -hankkeen eräs sivujuonne oli Suomen Historiallisen Seuran julkaisema teos *Miten meistä tuli historian tohtoreita* (toim. Päiviö Tommila 1998). Siinä 64 kyseisen seuran tutkijajäsentä kertoo alan valinnasta ja tiestään tohtoriksi. Sen innoittamana oikeustieteen tohtorit Heikki Halila ja Pekka Timonen ovat koonneet vastaavan teoksen oikeustieteen tohtoreista.

Miten meistä tuli oikeustieteen tohtoreita koostuu 107 juristitohtorin tarinasta. Ne ovat väitöspäivän mukaisessa aikajärjestyksessä. Teos alkaa vuonna 1946 väitelleestä Inkeri Anttilasta ja päättyy huhtikuussa 2002 väitelleeseen Johan Bärlundiin. Vanhin on 1913 syntynyt Toivo Sainio ja nuorin 1970 syntynyt Janne Juusela. Teoksen päättää Heikki Halilan kokoava artikkeli ”Miten tohtoriksi on tultu?” Halila on kirjoittanut myös muita tieteenalan väitöskirjoja ja historiaa koskevia julkaisuja ja väittelyinstituution muutoksia 1900-luvulla. Hän pahoittelee niitä yli sataa tohtoria, jotka eivät ehtineet tai halunneet kirjoittaa omasta tohtoriestään. Oppihistoria olisi hänen mukaansa vielä täydentynyt, jos kertomuksiin lisättäisiin myös lukuja ”miten meistä ei tullut oikeustieteen tohtoreita?”.

”Kärsimyksen kautta tähtiin ja takaisin”

Julkaistuista pienoiselämäkerroista näkyy monenlaisia tutkijoita. Osa on halunnut kirjoittaa väitöskirjansa kotona rauhassa ja osa on nauttanut työyhteisön tieteellisestä keskustelusta. Osa on taiteillut muun ansiotyön ja väitöskirjan välil-

lä, osa on saanut tehdä työtä apurahojen turvin tai palkallisena tutkijana. Mukana on muutamia juristitohtoriperheitä, ainakin Halilat, Ståhlbergit ja Suvirannat. Molempien toimittajien puoliset ovat kertoneet oman tohtoritarinansa. Naisväitelijöiden määrän lisääntyessä (heitä on mukana 12) perhevelvoitteet ovat tulleet kilpailemaan väittelijän ajasta. Naishistorian kannalta on sääli, että joukosta puuttuvat monet nuoremman polven naistohtorit kuten Kevät Nousiainen, Anu Pylkkänen, Johanna Niemi-Kiesiläinen. Toivottavasti Lakimiesyhdistys jatkaa väittelyperinteen keräämistä esimerkiksi verkkosivuilleen ja julkaisee tulevaisuudessa uusia pienoiselämäkertoja.

Kertomukset ovat hyvin erilaisia. Kirjoittajat ovat kertoneet hyvin avoimesti iloistaan ja saavutuksistaan, hyvistä työn ohjaajistaan, mutta myös pettymyksistään, suruistaan, erimielisyyksistä tiedeyhteisössä, jotkut jopa katkeransävyisesti. Tutkimusilmapiirin ja poliittisten tuulien suunnanmuutoksista kertovat esimerkiksi Kaarlo Tuori ja Markku Helin, joiden essee ovat muutenkin informatiivisia ja hyvin kirjoitettuja: Ehdotustani jäsentää oikeusjärjestystä keskenään vuorovaikutuksessa oleviin tasoihin on virallisuonteisessakin asiakirjassa kutsuttu brezhneviläisen ajan ajatuskivettymäksi” (Kaarlo Tuori); ”Olin kuitenkin hiukan katkera siitä, että marxilaisen uhon kausi sattui juuri minun tärkeisiin vuosiini” (Helin).

Lainluvun pänttäämistä monet kommentoivat, mutta eivät näytä siitä pahoittaneen mieltään. Luomistyön tuskasta kertoo taas Urpo Kankaan otsikkokin ”Kärsimyksen kautta tähtiin ja takaisin”. Opettajan rooli näkyy joskus kirjoittajien asenteessa, kuten professori Risto Nuolimaalla, joka antaa väitöskirjatyötä tekeville hyviä neuvoja. Pirkko K. Koskinen on itseironinen. Outi Suviranta on pettynyt ja katkera. Viimeksi mainittukin on muiden tavoin

loppujen lopuksi tyytyväinen siihen, että valitsi tieteen ja sai väitöskirjan valmiiksi. Se on ollut yksi onnistumisen elämys ja kohokohta elämässä. Koulussa monet näyttävät menestyneen varsin hyvin, vaikka jotkut kertovat olleensa kouluvuosinaan kiinnostuneita aivan muusta kuin läksyjen luvusta. Tieteenalan valitseminen on ollut joillekin tietoista, usein perheen traditioita kunnioittavaa, mutta yllättävän usein vain sattuman satoa.

Merkittäviksi tohtorioppilaiden ohjaajiksi näistä muisteluista nousevat Aulis Aarnio, Inkeri Anttila, Bengt Broms, Matti Ylöstalo ja Simo Zitting. Nykyisin virassa olevista väitöskirjoja on eniten ohjannut Kari S. Tikka. Epäviralliset tutkijaverkostot ja keskustelupiirit varmasti kiinnostavat tulevia tieteen historian tutkijoita. Kuvaukset väitöstilaisuudesta ja karonkasta puolestaan ovat kulttuurihistoriaa, jotka ilman tällaisia muistelmia jäisivät kokonaan tallentamatta. Mielenkiintoista on myös väitteen jälkeisen elämän seuraaminen, koska oikeustieteen tohtoreilla on ollut uraputkea myös yliopiston ulkopuolella tuomioistuinlaitoksessa, valtionhallinnossa ja asianajajana.

Oikeustieteen saloihin vihkiytymätöntä lukijaa olisi auttanut, jos artikkelien alussa olisi vielä kerrottu, minkä oikeustieteen alaan väitöskirja kuului. Kun artikkelit on kirjoitettu samaan kaavaan kutsukirjeessä esitettyihin kysymyk-

siin vastaamalla, niiden lukeminen yhdeltä istumalta on hieman puuduttavaa. Se tekee niistä kuitenkin yhteismitallisia tutkimusaineistona. Yksi kerrallaan luettuna ne ovat herkkupaloja myös muille kuin juristeille. Lakimiesyhdistys on tehnyt kulttuuriteon ja palveluksen oikeustieteen oppihistorialle.

Esikuvia tieteellisille seuroille

Eri tieteenalojen tohtorikertomukset ovat mielenkiintoista ja merkittävää tieteen historiaa, joista tuleva tutkimus tulee varmasti ammentamaan paljon. Nyt on hyvä aika kerätä tätä katoavaa perinnettä, kun kirjoittajiksi saadaan tohtoreita, jotka ovat väitelleet sotien jälkeen ja 1950-luvulla ennen yliopistolaitoksen laajenemista ja tutkimusapurahojen ja -toimien lisääntymistä. Hyöty on sitä suurempi, mitä paremmin kertojina ovat samojen sukupolvien edustajat. Tieteellisten seurain valtuuskunnan jäsenseurat tekisivät palveluksen oman alansa oppihistorialle ja suomalaiselle tieteen historialle yleensä, jos ne ryhtyisivät vastaaviin hankkeisiin Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen ja Suomen Historiallisen Seuran esimerkkiä seuraten.

Kirjoittaja on historian tohtori ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan toiminnanjohtaja